

Onderwerpen uit de Westzaanse geschiedenis

Gefuseerd tot Zaanstad

door WILLEM TIP/deel 65
beeld: Digitale Beeldbank

Het jaar 1974, waarin Westzaan zou ophouden te bestaan als zelfstandige gemeente, naderde met rasse schreden.

Het rapport van een speciale onderzoekscommissie, de commissie Belinfante, had de voordelen van een Zaanse samenvoeging uitgebreid beschreven. Een grote gemeente kon specialisten aantrekken. Economen, statistici, planologen en bouwkundigen. Bij de vormgeving van de 'groeipool' rond het Noordzeekanaalgebied was dat onmisbaar. Ook was kennis op allerlei gebied een pluspunt in de onderhandelingen met grote en internationaal werkende industrieën. Kleine gemeenten zouden zich op dat gebied veel moeilijker kunnen staande houden.

Voormalig gemeentehuis De Bannehof in Zaanwijk.

In de oude Zaangemeenten waren er zowel voorals tegenstanders te vinden. Voorstanders vond men vooral in de industrieplaatsen Zaandam en Wormerveer. Daar zag men gereede kansen voor groei. In de andere Zaangemeenten leefden vooral twijfels. Veel genoemd werd de afstand tussen bevolking en bestuur. Raadsleden en wethouders zouden onbereikbaar worden. Ook verwachtte men een overdaad aan regels en bureaucratie. In Amsterdam en Rotterdam was men in de jaren zestig juist aan decentralisatie gaan denken. Deelgemeenten moesten daar het bestuur weer naar de bevolking brengen.

De verwachte voordelen gaven echter de doorslag. De afstand tussen burger en bestuur kon, als men dat wilde, worden verkleind met wijkraden en hulpsecretarieën. Welbewust stichtte men het nieuwe gemeentehuis in het nog maagdelijke Guisveld. Niet in Zaandam of Wormerveer maar op een plaats zonder voorgeschiedenis. De oude gemeenten die dat wilden, konden naast een hulpsecretarie een wijkraad krijgen met adviesbevoegdheid. Bij belangrijke besluiten, zoals bij bestemmingsplannen en bouwvoorvragen konden die hun oordeel meegeven aan het gemeentebestuur.

In Westzaan kreeg de hulpsecretarie uiteindelijk vier ambtenaren toegewezen. Ook de Westzaanse sociale dienst zou bereikbaar blijven met 1,5 ambtenaar. Als verdere toegeving werden middelen vrijgemaakt voor een Westzaans dorps huis. Het voormalige kantoor van gemeentewerken aan de Kerkbuurt werd ervoor ingericht. Westzaan was verder een van de plaatsen die snel en actief een eigen wijkraad inschakelden (1975).

De Tweede kamer besloot, alles afwegende, op 8 februari 1973 dat Zaanstad er zou komen. Alle

Zaangemeenten behalve Oostzaan gingen erin op. De aanvankelijke gedachte om ook Wormer aan de Zaanstad toe te voegen haalde het niet. Ook een wijzigingsvoorstel om het agrarische Assendelft buiten de nieuwe stad te houden kreeg onvoldoende steun. Het Assendelver grondgebied kon in de groeipoolgedachte niet gemist worden. (Westzaans Belang, 2005, p 105-107). De nieuwe gemeente Zaanstad ging op 2 januari 1974 met de nodige plechtigheden van start.

Westzaaners bieden een petitie aan in Den Haag.

Nog eenmaal de zuilen

Opmerkelijk was dadelijk het verschil tussen de werksfeer in de laatste Westzaanse gemeenteraad en die in de nieuwe raad van Zaanstad. Hoe lastig en kleurrijk Westzaan als gemeente ook was, in de laatste raad hadden de partijen elkaar op veel punten gevonden. Een gemeenschappelijke visie op leefbaarheid, erfgoed en milieu had de weg geopend naar een nieuw beleid.

In de nieuwe raad van Zaanstad traden de zuilen weer aan de dag met al hun eigenheid. De socialistische en aanverwante partijen hadden bij de verkiezingen de raadsmeerderheid verkregen. Op grond daarvan vormden ze nu een meerderheidscollege. Daarmee lieten ze welbewust de gedachte achter zich dat het dagelijks bestuur van de gemeente ook een afspiegeling kon zijn van de gemeenteraad en van de kiezers. Progressieve doelstellingen zoals erfpacht en openbaar onderwijs stonden voortaan op de eerste rij. Voor andere partijen, liberalen of confessionelen, was in B&W geen plaats. Wel werd nog een proef genomen met adviserende 'beleidsteams' van raadsleden. Hieraan konden ook niet-collegepartijen deelnemen.

Het duurde tot 1982 voordat de verhoudingen bij de verkiezingen zo waren veranderd dat dit ook

Het voormalige dorps huis.

zichtbaar werd in B&W. Het CDA trad als eerste toe (1982), D66 wat later (1990). In de 21ste eeuw zouden de Zaanse gemeenteraad en B&W pas echt veelkleurig worden. De invloed van de traditionele zuilen, nog sterk in de jaren '70, raakte in de nieuwe eeuw snel uitgedund. (Ankum e.a., 1991, p 837; Beukers (red), 2012, p 707-731).

Wijkraden

De wijkraden, bij de vorming van Zaanstad in het vooruitzicht gesteld, zagen het licht vanaf 1975. Vooral in de landelijke gebieden Assendelft en Westzaan voldeden ze dadelijk aan een behoefte. Bij het Zaanse college genoten ze niet echt de voorkeur. Ze waren kleurrijk, progressief en niet-progressief, en vertraagden met hun adviezen de gewenste snelle besluitvorming. Bovendien waren ze duur, terwijl in de steeds minder florissante jaren zeventig juist op de financiën moest worden gelet. Vanaf 1982 werden ze daarom de een na de ander opgeheven. Om kosten te besparen verdwenen in deze jaren ook de hulpsecretarieën. De Westzaanse hulpsecretarie sloot in 1982. De wijkraad van Westzaan zette zijn werk nog zo lang mogelijk voort. Hij sloot als een van de laatste op 1 mei 1986, zij het ook met spijt. De mogelijkheid tot geregelde inspraak ging echter niet verloren. Een plaatselijk overlegorgaan, Dorpscontact Westzaan, gevormd door belangstellende burgers, nam vanaf 1986 de inspraak over. Evenals de wijkraad vergaderde het dorpscontact in het eeuwenoude Reghthuys.

De wijkraad.